

Statskonsulent K. Hansen

En af landbrugets mænd og hans bøger

Af Birgit Juul Kristensen

*Han kom fra de fattige Egne,
fra Landet derude i Vest,
hvor Rugen staar bleg og beskeden
og tynd i den stridige Blæst.*

(Tanker ved K. Hansens Begravelse 23. April 1941.

Trykt i »Dansk Landbrug« 1941).

En rejse sluttede, da bøgerne i Ladelund Landbrugsskoles Bibliotek i efteråret 1999 blev flyttet til Niels Bohrs Vej i Esbjerg, hvor kælderen under Syddansk Universitetsbibliotek i fremtiden skulle huse samlingen.

Ladelund Landbrugsskole blev oprettet i 1879 og eksisterede indtil 1999. Samme år blev Ladelund Efterskole stiftet af folk fra lokalområdet samt venner af Landbrugsskolen, og det medførte, at der ikke var grundlag for at opretholde landbrugsskolens bibliotek, som der i øvrigt heller ikke var plads til, idet lokalerne skulle bruges til andre formål.

Der var én væsentlig grund til, at bøgerne fra Ladelund Landbrugsskoles bibliotek blev flyttet til Esbjerg. Det rummede nemlig statskonsulent K. Hansens bogsamling, som skolen havde overtaget i årene 1935-41. Den udgjorde ca. 30.000 bd. ud af bibliotekets ca. 45.000 bd. og var en af landets største bogsamlinger samlet af en privatmand. Den ville man gerne bevare i sin helhed, men eftersom den var fuldt integreret i skolens bogsamling, begyndte der et større arbejde

med at få de to skilt ad. Samtidig blev de enkelte bind elektronisk registreret i Syddansk Universitetsbiblioteks katalog. Et arbejde, som på nuværende tidspunkt langt fra er afsluttet.

Samlingen indeholder mange værdifulde værker, og derfor er den ikke umiddelbart tilgængelig. De mest værdifulde bøger bliver opbevaret i brand- og tyverisikrede bokse, og resten er opstillet i aflåsede reoler i bibliotekets kældermagasin på Syddansk Universitet i Esbjerg.

Samlingens indhold spænder vidt og repræsenterer bøger fra hele bogtrykkunstens periode. Endog et par inkunabler, som de sjældne bogtryk fra før år 1500 kaldes, findes her. Det drejer sig bl.a. om den romerske videnskabsmand Plinius' værk »Naturalis Historia« på latin i en udgave fra 1499 (C. Plinii Secundi naturae historiarum libri xxxvii). Af andre rariteter må nævnes Chr. III's bibel fra 1550, som er den første danske oversættelse af hele bibelen. Efterfølgeren af Chr. III's bibel, nemlig Frederik II's bibel fra 1589 er her også, og begge bøger er store murstenstunge bind.

Vi finder arkitekten Laurids de Thurah's værk »Den Danske Vitruvius« i to bind fra 1746-49. Det indeholder tekst og tegninger (kobberstik) over monumental bygningskunst i Danmark.

Og alle syv originalbind af »Den Danske

Atlas« er her. Det er en topografisk beskrivelse af Danmark, udgivet i årene 1763 til 1781 med fine kobberstik af danske byer og steder og startet af teologen og forfatteren Erik Pontoppidan.

Af perlerne må også nævnes, at samtlige 54 bind af »Flora Danica« står her i en nyindbinding fra omkr. 1900 i lidt færre bind. Værket udkom i årene 1761 til 1883 og er et af verdens største værker om planter. Det indeholder 3240 tavler i kobberstik, og det er den kolorerede udgave, vi har her. Der er unikke kortværker, bl.a. over Slesvig fra Blaev's trykkeri i Amsterdam fra 1662, og også Danckwerths landebeskrivelse over Slesvig-Holsten med kgl. kartograf Johannes Mejers efter tiden meget præcise kort er repræsenteret.

Originaludgaven af Olaus Magnus' »De nordiske Folks Historie«, trykt i Rom i 1555 og forsynet med mærket af biblioteket i Villa Borghese fandt K. Hansen en dag hos en antikvarboghandler, vistnok bundet sammen med et andet mindre værdifuldt værk. Svend Thorsen har i sin artikel om K. Hansen i Lyngbybogen 1964 skrevet herom, at »enhver anden kyndig ville skyndsomt og hæftigt bevæget have listet hjem på tæerne med Olaus under armen, men der har næppe været noget usædvanligt at se på statskonsulentens stoiske ansigt på den lange tur fra den gamle station i Lyngby og ud bag Sorgenfri, selv om han straks er blevet klar over værdien af det købte«.

At K. Hansen var en virkelig bogsamler, kendetegnes også af, at han anså bogværkerne som kunstværker i mange varianter. Et eksempel herpå er de mange forskellige udgaver af Saxo Grammaticus' »Den danske

krønike«, som han fik samlet, og den første dansksprogede udgave fra 1575 oversat fra latin af Anders Sørensen Vedel findes også blandt hans bøger.

Dette er kun få eksempler på de mange spændende og unikke ting i samlingen, der nærmer sig det komplette hvad angår ældre dansk landbrugslitteratur, herunder godshistorie, topografi og botanik. Det er dog ikke udelukkende bøger og tidsskrifter, som K. Hansen samlede. Han har efterladt sig en stor samling udklip »Danske Billeder«, som han havde ordnet topografisk, dvs. amtsvis og inden for hvert amt i herreder og købstæder, og de er anbragt i 52 specielt dertil lavede kassetter. Disse topografiske udklip omfatter kort, postkort og masser af udklip fra diverse tidsskrifter og blade, bl.a. Illustreret Tidende, som i perioden 1859 til 1924 skildrede samtiden, også med illustrationer, og som i dag er en vigtig historisk kilde.

Samlingen rummer mange topografiske kort fra Danmark. Videnskabernes Selskabs konceptkort, der blev opmålt 1763-1805, ligger her alle på nær et par enkelte. En anden kuriositet er samlingen af almanakker, og vi har her en næsten komplet samling af Københavns Universitets Almanak fra slutningen af 1600-tallet til 1938.

K. Hansen havde naturligvis sin bogsamling forsikret, og forsikringssummen var i 1936 sat til 100.000 kr., hvilket svarer til lidt over tre millioner kr. i vore dage.

Men hvem var egentlig denne K. Hansen? Hvorfor blev hans bogsamling i 1930'erne transporteret i store forsendelser med tog fra Kongens Lyngby nord for København til en tilsyneladende tilfældig landbrugsskole i Midtjylland? Hvorfor blev en fattig hus-

mandssøn fra den jyske hede så lidenskabelig en bogsamler? Hvordan var han som menneske? Og som samler?

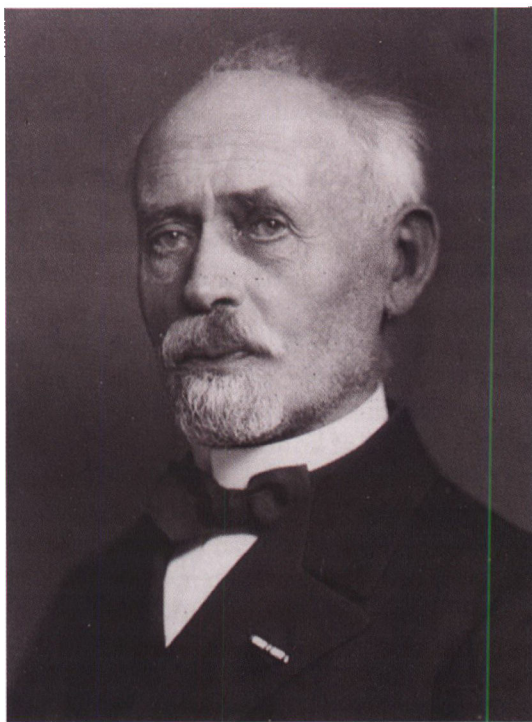
Det er bare nogle af de mange spørgsmål, der dukker op, når man begynder at beskæftige sig med personen K. Hansen. Han nåede længere end de fleste i løbet af sit lange liv (han blev 82 år), og denne artikel vil fortælle hans livshistorie og især om hans liv med bøger og litteratur.

Det er gjort ud fra de mange skriftlige kilder om ham, men også ud fra iagttagelser gjort under arbejdet med at registrere bogsamlingen.

Barndom og ungdom

Han kom af en vestjysk gårdmands- og husmandsslægt. Faderen var Hans Pedersen Gejel, og når vi ved noget om slægten, så skyldes det K. Hansens ældste bror, Peter Hansen Gejel, der antog slægtsnavnet Gejel som efternavn. Han var i en menneskealder lærer i Foersum i Egvad Sogn, og han kom i kontakt med museumsinspektør H. P. Hansen fra Herning Museum, der i 1941 skrev en artikel om ham og heri også lidt om hans slægt. Gjels kontakt med H. P. Hansen skyldtes egentlig broderen Kristian Hansen, som H. P. Hansen besøgte i Lyngby, men når han ikke kunne svare på nogle af de spørgsmål, som H. P. Hansen stillede ham, fik han det svar: »Henvend Dem til min Broder, Lærer Gejel i Tarm, han er ti Aar ældre end jeg og har en god hukommelse«.

K. Hansen blev født i Tarm i Egvad Sogn den 2. november 1858 som nummer syv ud af en søskendeflok på otte. Han blev døbt Christian Hansen, men gennem hele sit liv

K. Hansen (1858-1941). Ca. 1925.

(Foto: Det kgl. Biblioteks kort- og billedsamling).

stavede han sit fornavn med K og kaldte sig altid K. Hansen. Og det var under det navn, at samtiden kendte ham.

Familien var fattig. Alle børnene måtte tidligt ud at tjene, så det blev så som så med deres skoleundervisning.

Et fattigt og slidsomt liv, men det var ikke et kulturelt fattigt hjem. Fra ganske små lærte børnene især gennem faderens eksempel at arbejde og udnytte tiden fornuftigt, og moderen lærte dem at kunne se det skønne og gode i tilværelsen. Det var bl.a. gennem hende, at drengen fik øjnene op for det interessante i naturens verden. Han

K. Hansens forældre ved husmandsstedet i Tarm. (Foto: efter Lyngby-bogen 1964).

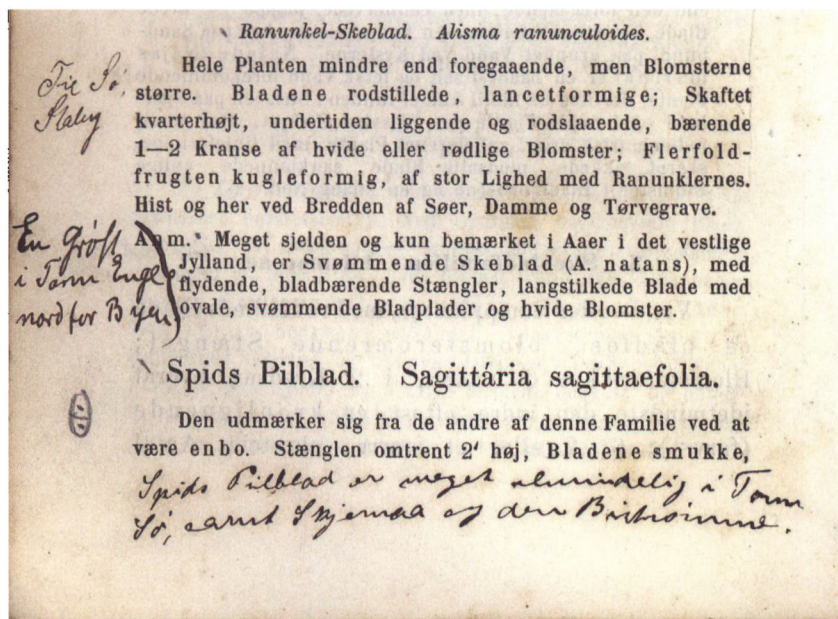
fortalte mange år senere i et interview, at »Mine Forældre var stærkt interesserede Mennesker, og min Far raadede over en efter den Tids Forhold stor Samling af Bøger, Romaner, Rejsebeskrivelser og populærvidenskabelige Skrifter. Hvor Bøgerne kom fra, har jeg egentlig ingen Anelse om, men der kom immervæk en ny Bog til Huse, rimeligvis købt på Auktioner. Det var jo en noget tilfældig Lektüre, og hvad Lejebiblioteket i Tarm kunne byde paa, var der vel heller ikke megen System i, men allerede i 7-8 Aars Alderen var jeg flittig Laaner«.

De tre hylder med bøger i hjemmet har været med til at gøre tilværelsen rigere og udvide horisonten for både forældrene og deres børn, men det var dog kun Kristian, der fik en egentlig uddannelse.

Ligesom sin ældre søskende måtte også Kristian ud at tjene, ligeså snart det var muligt. Da var han ikke mere end syv år, og han erindrede, at han det første sted fik opholdet, to rigsdaler, et pund uld og et par træsko i løn.

Museumsinspektør H. P. Hansen har i sin bog »Hyrdeliv på heden« videregivet et par af hans erindringer som hyrdedreng, og som ældre mand syntes han ikke, at der var grund til at ynke hyrdedrengene. Det var dog ikke altid, at forholdene var lige gode, og det kan nok vende sig i maven på en, når man læser H. P. Hansens gengivelse af, hvad den lille Kristian oplevede i en af sine pladser: »Som niårs dreng skulle han feje stuen, hvor han tjente. Der var jo lergulv, og dette blev fejlet med en røwlingli-m. En dag gik og

E. Rostrup: Vejledning i
den danske Flora.
Kjøbenhavn, 1873. K.
Hansen-samlingen S
325. (Foto: BJK).

kravlede en lille dreng om i stuen, på gulvet stod der en gryde med mjøl-grød, og så var det så uheldigt, at barnet skulle af med en tår vand, hvoraf lidt kom i gryden. Men barnets bedstemoder opdagede heldigvis uheldet og hun råbte: Død og Pine! Så rørte hun en omgang i gryden, hvorved hun fik forseelsens spor udslettet. Det var snart værst for Dem, sagde jeg, hvortil statskonsulenten svarede: Å — jeg var jo sulten, og grøden gled godt nok ned.»

Det var allerede som hyrdedreng, at K. Hansen var interesseret i at tilegne sig viden gennem bøgerne. Han har fortalt, at han altid havde en eller anden bog med sig, når han gik ude på heden og vogtede får. Men han sad ikke bare og læste og drømte tiden væk. Han var levende interesseret i naturen

omkring sig, dvs. planterne, for dyrene havde ikke hans store interesse. Allerede som ti-årig begyndte han sine landøkonomiske studier med at læse Søren August Fjelstrups bog »Vejledning til et godt Jordbrug for den danske Bondestand«, som var udkommet i 1821.

Han fik tidligt et godt kendskab til både vilde og dyrkede planter og benyttede sig af håndbøger, når han fandt nye planter, der skulle bestemmes, og som 17-årig købte han Rostrups Flora efter lang tids opsparing.

Bogen eksisterer stadig, og den blev flittigt brugt, som det kan ses af noterne, som han skrev ud for mange af planterne. Heraf fremgår det, hvor han har observeret planten, og for eksempel er der i marginen ud for Svømmende Skeblad noteret, at han har

fundet den i en grøft i Tarm enge nord for byen. Ifølge Rostrup var det en sjælden plante, som kun var blevet set i år i det vestlige Jylland.

Mon ikke også det var sig selv, K. Hansen tænkte på, da han mange år senere i en nekrolog over Emil Rostrup skrev om dennes »Vejledning i den danske Flora«: »Denne bog har været utallige unge Mennesker, saavel Studerende som andre, til saare megen Glæde ved paa en letforstaaelig Maade at bringe dem Kendskab til den Planter verden, som de færdedes i.« I den levnedsskildring, som K. Hansen skrev i forbindelse med udnævnelsen til dannebrogsmænd i 1907, skrev han, at han fra sin tidligste barndom var interesseret i planter verden og at den syntes at være arveligt betinget. Han havde kunnet spore interessen hos mange i sin talrige slægt, og han udgik i øvrigt fra den samme slægt som botanikeren C. Raunkjær, der var født i Lyne Sogn i 1860.

Skolegang blev der selvsagt ikke meget af. I Vestjylland var der den særlige vestjyske skoleordning med undervisning, der var henlagt til perioden 1. november til 1. maj, og hvor der var heldagsskole for både små og store børn samtidig. Til gengæld var sommerperioden hel eller næsten fri, og de ældste børn kunne endda opnå ferie på tidspunkter, hvor forældrene havde mest brug for deres hjælp, dvs. fire uger i kornhøstens tid, ferie i såtiden både forår og efterår samt kartoffelferie og pløjeferie om efteråret. Og da der var mangel på kvalificerede lærere, blev det ofte de mest opvakte elever, der blev sat til at hjælpe læreren med at undervise de yngre elever.

K. Hansen hørte til dem, der startede sin

karriere på den måde. Alligevel lykkedes det ham i de unge år at få en viden ud over det sædvanlige, fordi han var en læsehest og slugte al den lektur, han kunne få fat i. Han tog på Staby Højskole, som i de år var ledet af den kendte forstander S. P. Jensen, og her aflagde han prøve som vinterskolelærer i 1875. Vinterskolelærere kunne med en kortvarig uddannelse få lov til at undervise i de skoler i Vestjylland, der var under den vestjyske skoleordning.

Herefter virkede han en tid som biskolelærer, som det også blev kaldt, men eftersom han var mere interesseret i jord og planter, søgte han ind til Hedeselskabet som plantørelev. I Påbøl Plantage ved Hoven mødte han oberst Enrico Dalgas, der ansatte den 18-årige unge mand ved sin planteskole ved Århus, og samtidig skulle han være huslærer for oberstens børn. Dalgas var tit på rejse rundt i Jylland, og i de perioder var det i realiteten K. Hansen, der stod for ledelsen af planteskolen. Det var en anstrengende, men samtidig lærerig periode, og han brugte mange af sine fritimer til botaniske studier på egen hånd. Hertil fik han personlig hjælp af Dalgas, der både lånte ham bøger og herbariemateriale. Han fik et godt kendskab til plantelivet i omegnen af Århus og fandt nogle sjældnere plantearter, hvorved han kom i forbindelse med botanikerne Johan Lange og den tidligere nævnte Emil Rostrup. Bekendtskabet med disse to mænd tillagde K. Hansen som en afgørende betydning for sin senere karriere.

Selv om han har givet udtryk for, at han aldrig blev den store beundrer af Dalgas, så blev han der i tre år, og nu overvejede han at udvandre til Amerika for der at håbe på

en bedre fremtid, end hvad han på daværende tidspunkt havde i udsigt. Han tog dog først hjem til Vestjylland, og i et par år beskæftigede han sig med træplantning samt lavede haveanlæg og drev lidt frøhandel. Samtidig arbejdede han på at få indført rodfrugtdyrkning og påtog sig såning og pasning af roemarken og drev forsøgsvirksomhed med forskellige rodfrugter, kartofler og bælgplanter. En beskæftigelse som gjorde, at han i 1879 meldte sig ind i »Forening for indenlandsk Frøavl«, der var oprettet i 1876 og hvis ledende mænd var netop bl.a. Lange og Rostrup. Han fik et nærmere samarbejde med Rostrup, da han til dennes 6. udgave af Vejledning i den danske Flora blev bidragyder ved at finde nye voksesteder for en del sjældnere planter, og brevvekslingen med Rostrup resulterede også i, at K. Hansens specielle interesse, nemlig kulturplanternes sygdomme blev vakt. 1879 var også året, hvor han skrev sine første artikler om plantesygdomme, og det år var det meldrøje og kartoffelsyge, der var den store plage.

Ung og med stor lyst til at arbejde videre med landbrugets kulturplanter. Der måtte ske noget, og derfor kunne han ikke blive i Vestjylland. På daværende tidspunkt så han ingen mulighed for at begynde på en videre faglig uddannelse, men gennem sine landbrugsfaglige skriverier var han bl.a. kommet i forbindelse med Folkebladets redaktør Fernando Linderberg i Rønne, og tilskyndet af ham rejste han til Bornholm, hvor han i et årstid var tilknyttet et børnehjem ved Aakirkeby, dels som husflidslærer og dels som leder af hjemmets lille landbrugsbedrift. Ligesom i Vestjylland kom der et

samarbejde i stand med stedets landmænd med hensyn til rodfrugtdyrkning og pålidelig frøforsyning, og K. Hansens faglige udbytte var et nærmere kendskab til øens landbrugsforhold og plantevækst, der selv sagt var noget anderledes, end hvad han tidligere havde set.

Efter opholdet på Bornholm rejste han til Fyn, hvor han i 1½ år opholdt sig hos Rasmus Nielsen på Lunghøj, »en mærkelig »self made mand«, som han bliver omtalt i K. Hansens levnedsskildring. Han var startet som fattig sadelmagersvend, men havde oparbejdet en piskefabrikation og drev ved siden af et intensivt sand- og moseagerbrug, som K. Hansen under sit ophold kunne hjælpe ham med, samtidig med, at han dyrkede sine landbrugsbotaniske interesser. Det var i denne periode, at Rostrup, der var sekretær i den førnævnte forening til kulturplanternes forbedring, luftede tanken om at få K. Hansen knyttet nærmere til foreningen ved at etablere dyrkningsforsøg med landbrugsplanter. Tiden var dog endnu ikke moden til at igangsætte dette projekt.

K. Hansen vendte endnu engang tilbage til Vestjylland, og på kraftig opfordring genoptog han lærergerningen. Det var, mens han var lærer i Stoustrup, at der helt uventet skete noget, som blev afgørende for hans liv.

Han har siden fortalt hændelsen til forstander Niels Esbjerg, der var foregangsmand inden for havebrugsforsøg, og den gengives her med dennes ord:

»En aften, han sad og læste i sit lille værelse ved siden af skolestuen, hørte han træskostøj fra den mørke, stenbrolagte forstue, og lidt efter trådte flere mænd fra

skoledistriktet ind i den lille stue. Efter at de var kommet til sæde og havde vekslet nogle indledende bemærkninger, sagde ordføreren, at de var kommen for at tale med ham om en forandring og hans fremtid, for 'som det går, kan det ikke blive ved at gå'. K. Hansen svarede, at hvis de ikke var tilfreds med ham som lærer, så måtte han jo finde en anden beskæftigelse. Nej, det var ikke utilfredshed, men skulle det blive til noget med lærervirksomheden, mente de, han skulle være seminarist, og de ville tilbyde ham de nødvendige penge som lån. K. Hansen takkede for det smukke tilbud, men han havde andre planer end at blive børnelærer. Han fortalte mændene, at han gerne ville på Landbohøjskolen, og hvis de ville låne ham penge dertil, ville han være dem meget taknemmelig. Det ville mændene imidlertid ikke gå med til med det samme. Hvad et seminarieophold kunne føre til, kunne de bedømme; men Landbohøjskolen var noget meget fjernt og ukendt. Senere gik sagen dog i orden, og ...« som Niels Esbjerg endte sin beretning... »det kan nok siges at have været en fortrinlig pengeanbringelse«.

I et dokument dateret 9. august 1886 blev denne beslutning stadfæstet, og 32 mænd fra Ådum, Tarm og Borris forpligtede sig til over to år at betale K. Hansen 1200 kr.

K. Hansen startede sine studier ved den Kgl. Veterinær- og Landbohøjskole i efter sommeren 1886, og i efteråret 1888 tog han sin landbrugseksamen som agronom og fik 1. karakter med udmærkelse.

Vintrene 1888-89 og 1889-90 underviste han i agerdyrkningslære på Ladelund Landbrugsskole. Den mellemliggende som-

mer blev brugt på studierejser i Danmark og Sverige, finansieret af en statsunderstøttelse, og i øvrigt fungerede han som assistent ved det Kgl. Danske Landhusholdnings-selskabs Hvede- og Bygforsøg på Brattingsborg på Samsø.

Der blev dog også tid til andet end arbejde, uddannelse og karriere. Under opholdet på Ladelund Landbrugsskole stiftede han bekendtskab med den kvinde, som blev hans trofaste partner resten af livet. Det var Ane Kathrine Laurine Arnesen fra Vamdrup, og de blev gift i Føvling kirke ved Holsted den 28. december 1890.

Forsøgsleder i Lyngby og statskonsulent i planteavl for Øerne

Allerede i 1870'erne var der startet forsøg med landbrugets kulturplanter, og »Forening for indenlandsk Frøavl« blev oprettet i 1876. For at sætte yderligere gang i foretagendet, ændrede den i 1880 navn til »Forening til Kulturplanternes Forbedring«.

Foreningen fik forøget sit statstilskud og kunne nu gå i gang med den forsøgsvirksomhed, som længe havde været påtænkt, og det blev besluttet at igangsætte den på et fire tdr. land stort areal, som lå i tilknytning til Landboskolen ved Lyngby, ved Brede Ladegård lige nord for den træbygning, som dengang udgjorde Landbrugsmuseet. Når Lyngby blev valgt som sted for forsøgsvirksomheden, skyldtes det, at forstander la Cour på Lyngby Landboskole lovede at tilknytte forsøgslederen til skolen som underviser, så denne kunne opnå en anstændig løn.

K. Hansen blev i 1889 ansat til at lede disse forsøg med forskellige sorter af rug, havre, bælgsgød og rodfrugter. Han begynd-

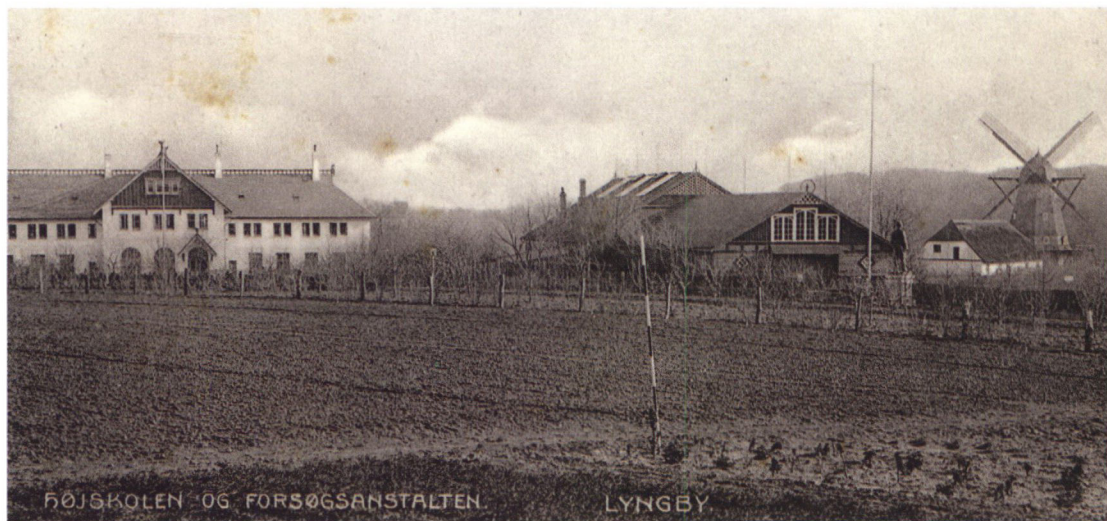
K. Hansen og hans kone Kathrine som nygifte, 1890.
(Foto: efter Lyngby-bogen 1964).

te i foråret 1890, og årslønnen var 1000 kr., hvoraf 400 kr. gik til husleje. Han måtte selv udføre det meste af arbejdet i forsøgsmarken med hjælp fra sin unge hustru, der bl.a. trak den lånte håndtærskemaskine ude på marken, når afgrøden var blevet høstet. Der var ingen husrum til rådighed, så afgrøderne måtte behandles, tærskes og vejes i marken, og først efter to år blev der bygget et skur af granrafter til opbevaring af redskaber, korn- og gødningsbeholdninger. Det var ikke nogen fyrstelig løn, han fik, og slet ikke, når man tager i betragtning, at han var nygift, og at der hurtigt kom småbørn i familien. Men med lønnen fra undervisningen på Landboskolen kunne det blive til en årlig indtægt på 2000 kr. Samtidig skulle der betales af på gælden til de vestjyske

mænd, der havde lånt ham penge til uddannelsen. Familien boede i de første mange år i den ene af de to lejligheder, der var indrettet i den sydlige ende af Landbrugsmuseets bygning, indtil de omkring Første Verdenskrigs begyndelse købte villaen »Vestervang« ved Kongevejen.

Stillingerne som forsøgsleder og landbrugslærer var starten på et nærmere samarbejde med forstander J. C. la Cour, og vel at mærke et samarbejde, som ikke kun drejede sig om lærergerningen. La Cour havde i mange år været redaktør af Tidsskrift for Landøkonomi, og det var heri, at K. Hansens fyldige beretninger om planteavlen i det forgangne år blev publiceret i perioden 1892-1915. Samarbejdet omkring Landbrugsmuseet og konsulentvirksomheden var også medvirkende til, at han kom til at kende og sætte pris på la Cour som menneske, et venskab som desværre sluttede alt for tidligt, da la Cour døde i 1898, kun 60 år gammel. K. Hansen udgav i 1916, atten år efter hans død, en biografi om J. C. la Cour, en beskrivelse som bærer præg af at være skrevet af en person, der virkelig kendte ham og kunne give et levende indtryk af ham og hans betydning for dansk landbrug, for hans landboskole i Lyngby og i Det kgl. Danske Landhusholdningsselskab som sekretær og præsident.

I 1893 fandt der en omorganisering af Statens Planteavlfsforsøg sted, og K. Hansen blev udnævnt til leder af foretagendet i Lyngby, men med P. Nielsen, Tystofte, som øverste ansvarlige leder. Et af formålene var også at give landmændene lettere og bedre adgang til konsulenthjælp vedrørende planteavlen, så derfor blev han også udnævnt til

Grundtvigs Højskole og Forsøgsanstalten i Lyngby. (Foto: efter postkort i K. Hansen-samlingen).

statskonsulent for Øerne, og Fr. Hansen i Askov fik den tilsvarende stilling for Jylland. Det er egentlig pudsigt at tænke på, at øboen Fr. Hansen drog til Jylland og fik sit virke der, mens jyden K. Hansen forlod de magre jorder i Vestjylland og fik sin gerning på de frodige jorder i Østdanmark.

Nu var den virksomhed, som han havde praktiseret gennem flere år, endelig blevet autoriseret, og autoritet fik han hurtigt gennem sin indsigt og sin utrolige flid og arbejdssevne. Han var igennem en lang årrække den eneste konsulent i planteavl for Øerne, og i konsulentberetningerne kan det læses, at han blev meget brugt som rådgiver for landmændene, der følte, at de i ham havde en vejleder med stor faglig indsigt og med et klart praktisk blik. Også de vandrende planteavlsudstillinger, som Lyngby Landboskole stod som initiativtager til i en årrække, var han involveret i, og han

var med til at præge deres udformninger.

Især i årene 1889-1895 foretog han flere store statsfinansierede studierejser i Danmark, Norden og flere andre europæiske lande for at studere de der værende plantekulturer. Samarbejdet med P. Nielsen var fagligt meget givende for K. Hansen, der i sin levnedsbeskrivelse fra 1907 foruden Dalgas og la Cour især nævner P. Nielsen som en stor inspirator, der har givet ham en væsentlig vejledning i den tekniske side af landbrugsforsøgsvirksomheden samt førte ham ind på, at konsulentarbejdet skulle tilrettelægges således, at det først og fremmest kom den jævne landmand til gode. Han skrev således, at »Jeg har grund til at tro, at mit Arbejde som Konsulent ikke har været helt forgjæves. Jeg mener at kunne iagttage adskillige positive Resultater deraf ude i det praktiske Landbrug. Jeg har ogsaa havt den store Glæde at modtage Paaskjønnelse der-

for fra det praktiske Landbrugs Side. Jeg skal saaledes anføre, at De samvirkende sjællandske Landboforeninger har tilstaaet mig et aarligt Tillæg til min Gage paa 1000 Kr. uden nogen som helst Forpligtelse fra min Side.«

I 1914 blev K. Hansen fritaget fra sit arbejde som forsøgsleder på grund af andre arbejdsopgaver, som efterhånden blev så omfattende, at han tog sin afsked fra stillingen pr. 1. april 1918. Helt frigøre sig fra arbejdet kunne han dog ikke, og indtil 1927 foretog han nogle småforsøg på et mindre areal af forsøgsstationen, vist nok fordi han syslede med tanken om på et tidspunkt at skrive et større værk om ukrudt og ukrudtsbekæmpelse, men den plan måtte han dog opgive. Som planteforædler vil han blive husket for sine smukke resultater i arbejdet med udviklingen af nye stammer, hvoraf de mest kendte er Lyngby prentice byg, Lyngby vikke og den værdifulde hede havre, som blev udviklet til de sandede jorder i Midt- og Vestjylland. Selv om han var konsulent for planteavl i Østdanmark, havde han ikke glemt de magre forhold på den jyske hede, og hede havren er måske et ydmygt bidrag til barndommens og ungdommens land fra en »udvandrer«. Det vides også, at han meget gerne begyndte sine timer på landboscenen med at synge »Jylland mellem tvende have«, og ordene *Skynd dig, kom! om føje år, heden som en kornmark – som en kornmark står*, må have haft en særlig betydning for ham.

Til K. Hansens mange aktiviteter knytter sig også hans foredragsvirksomhed. Han var en yndet foredragsholder og holdt utallige foredrag om landbrugsfaglige emner i

*K. Hansen som tilhører ved Det sjællandske Planteavlsmøde 1911 (Politiken 12.2.1911).
(Foto: efter udklip i K. Hansen-samlingen).*

hele landet. Det var en del af hans oplysningsarbejde, og han holdt af det. Det var især i vinterhalvåret, og Søndagsbladet fra 1904 nævnte, at han »sidste Aar holdt ca. 100 Foredrag ude omkring for ca. 15.000 Tilhørere«, altså ca. 150 tilhørere pr. gang. Det er ganske imponerende.

Sorø Amtstidende refererede fra et møde i Stenlille i februar 1910, at »Statskonsulentens Foredrag var baade interessant og belærende. Hr. Hansen har en egen Evne til at tage jævnt og praktisk paa Tingene, tale letfatteligt om det foreliggende Emne og paa sin Lune Maade faa anbragt smaa »Hip« til højre og venstre«.

*Fra fosforitbruddet på Bornholm 1918. Ved Indgangen.
Fra venstre arbejdslederen Ingeniør Plesner, statskonsulent K. Hansen og landbrugsminister Kr. Pedersen.
(Foto: efter foto i K. Hansen-samlingen).*

For at bøde på den manglende kunstgødningssimport under Første Verdenskrig, mente man fra statens side, at den bornholmske fosforit kunne redde en del af den danske høst. Fosforiteventyret blev dog en dundrende fiasko, idet der kun blev udvundet 1800 tons mod de forventede 40-50.000 tons. Projektet løb i perioden 1918-1920.

Andre tillidsposter

Også på andre områder inden for dansk landbrug ydede K. Hansen en betydelig indsats. Han var rådgiver for landbrugsministeriet og Landhusholdningsselskabet, og han var medlem af talrige kommissioner og udvalg vedrørende landøkonomiske forhold.

Under og umiddelbart efter Første Verdenskrig, hvor han var fritaget for sit arbejde som forsøgsleder og delvis som statskonsulent, var han medlem af Ernær-

ingsrådet, der senere blev til Statens Brødkornsadministration. Det var en institution, der var blevet oprettet for at administrere korn- og foderstoflagrene under krigens varemangel, og den blev ophævet i 1922.

Også andre udvalg og råd under regeringen gjorde i perioden brug af hans kundskaber. Han var formand for det tekniske landbrugsudvalg fra 1917 til ophævelsen i 1923 samt formand for det administrerende frøudvalg indtil 1919, samtidig med, at han var medlem af adskillige andre kommissioner. Bl.a. var han teknisk rådgiver for den danske delegation ved den internationale arbejderkonference i Genève i 1921.

Hædersbevisninger

K. Hansen modtog gennem årene flere hædersbevisninger for sit store arbejde i landbrugets tjeneste. Han blev udnævnt til

Ridder af Dannebrogordenen (dannebrogsmænd) den 1. marts 1907, og i forbindelse hermed skrev han sin levnedsbetegnelse. Dannebrogordenen er delt i to grader, og den næste modtog han i maj 1920 med begrundelsen: »Som en Anerkendelse af det fortrinlige Arbejde, han under Krigen har udført som Raadgiver for Landbrugsministeriet i mangehaande Spørgsmaal af landbrugsteknisk Natur«.

På sin 70-års fødselsdag den 2. november 1928 blev han udnævnt til Kommandør af II. Grad med den begrundelse, at han som konsulent havde ydet et »fortjenstfuldt og betydeligt Arbejde til Gavn for det danske Landbrug«. Det var oven i købet kong Christian den 10. selv, der på sin daglige ridetur kom forbi »Vestervang« kl. otte om morgenen, bandt sin hest til et af træerne på Kongevejen og som den første gik ind for at ønske til lykke med fødselsdagen og samtidig overrække ham kommandørkorset.

Da han gik på pension den 31. marts 1935, 76 år gammel, blev han udnævnt til Kommandør af I. grad, og på sin 80-års fødselsdag i 1938 modtog han Landhusholdningsselskabets sølvbæger »for særlig fortjenstfuldt Virke til Landbooplysningens Fremme«.

Noget, der går igen og igen, når man beskæftiger sig med K. Hansen, er at han bliver omtalt med respekt for sin omfattende viden, sin skarpsindige tankegang og sin utrolige grundighed. Han havde vestjydens rolige og nøgterne indgang til tingene, og han kunne udtrykke sig klart og tydeligt, så der ikke var noget at være i tvivl om.

Han var en utrættelig slider, der ikke skånede sig selv, og han arbejdede til tider til

langt ud på de sene timer. En kollega, der engang rejste i tog sammen med ham og andre fagfæller, fortalte, at reisetiden blev udnyttet til fagligt arbejde, og da en af deltagerne på et tidspunkt bemærkede, at de da vist skulle have noget at spise, afskar K. Hansen yderligere snak om den ting med, at spise kunne de, når der ikke var andet at bestille. Selskabet fik altså ingen mad, »men vi fik bestilt noget« bemærkede rejsekameraten.

Inspektør for Dansk Landbrugsmuseum

K. Hansen var også historisk interesseret, og i 1898 overtog han hvervet som tilsynsførende ved Dansk Landbrugsmuseum. Det var blevet oprettet i 1888 i forlængelse af den jubilæumsudstilling for stavnsbåndets ophævelse, der dette år fandt sted i København, og forud for udstillingen var det aftalt, at effekterne fra udstillingen skulle udgøre grundstammen i et landbrugsmuseum. Eftersom det var for dyrt at indrette et museum i København, tilbød la Cour, der var præsident i Landhusholdningsselskabet, at han ville huse samlingen i Lyngby uden vederlag. Han købte for egne midler den store udstillingsbygning af træ og flyttede den i 1889 til landboskolen i Lyngby.

Administrationen af museet blev varetaget af Landhusholdningsselskabet, og da la Cour døde i februar 1898, var hans søn J. C. B. la Cour parat til at overtage jobbet som leder. Han var ung og idealistisk og fuld af nye ideer for udviklingen af museet, og det faldt ikke helt i tråd med ledelsen, som i stedet valgte den 40-årige K. Hansen. Han var ifølge deres vurdering kyndig, besindig

Landbrugsmuseet, med K. Hansens bolig i den ene gavl. (Foto: efter postkort i K. Hansen-samlingen).

og pertentlig, og ham kunne præsidiere, der udelukkende bestod af godsejere, have fuld tillid til.

K. Hansen tiltrådte stillingen som tilsynsførende for Landbrugsmuseet den 1. april 1898, en stilling han udførte med stor nidkærhed og interesse. I virkeligheden fungerede han som leder, og museet oplevede en betydelig vækst under hans ledelse. Dansk Landbrugsmuseum blev en statsinstitution i 1906, og K. Hansen blev udnævnt til museumsinspektør, hvilket han var til sin død i 1941.

Skribentvirksomhed

K. Hansen var hele sit liv en flittig skribent.

Han skrev sine første artikler i 1879 som ganske ung, og gennem årene skrev han utallige artikler og indlæg i fagblade og tidsskrifter inden for planteavl og ukrudtsbekæmpelse. Han udgav sine foredrag, og det blev også til flere bøger, bl.a. »Lucernen, dens Historie, Dyrkning, Anvendelse og vigtigste Sygdomme« (1907), »Træk af dansk Landbrugs Udvikling i de sidste 50 Aar« (1914), »Landbrugets Kulturplanter«, der udkom i 13 udgaver i årene 1907 til 1926 sammen med Chr. Christensen og senere med Otto Christensen, samt den tidligere nævnte bog om J. C. la Cour (1916).

Udgivelsen af jubilæumsbogen »Horns Herreds Landboforening 1863-1913« (1913)

var sikkert medvirkende til, at han for alvor blev opdaget som landbohistoriker, og ved landbrugslærermødet på Korinth Landbrugsskole i 1913 udkastede Chr. Christensen, Tune, den ide, at man burde overveje, om det ikke var tiden at få skrevet en landbrugets historie, og at K. Hansen ville være oplagt til den opgave. Det var noget, der vandt tilslutning fra alle sider, og da K. Hansen i 1914 af Landhusholdningsselskabet fik overdraget arbejdet at stå for udarbejdelsen af »Det danske Landbrugs Historie«, blev det et arbejde, der optog ham i mange år derefter. Og, som der står i efterskriftet i bd. 5 af værket: »Det var intet Tilfælde, at det netop blev K. Hansen, der fik den Opgave at skildre Landbrugets Historie. Han var i udpræget Grad Repræsentant for den Forening af landbrugsfaglig Dygtighed og historisk Interesse, der her er fremhævet som karakteristisk for mange i hans Slægtled. Han er udgaaet af den jævne Bondestand og følte sig Livet igennem stærkt knyttet til det Livsfællesskab, som gennem Tiderne binder Slægtled til Slægtled«.

Arbejdet betød, at han måtte frigøres fra andre opgaver, og derfor fratrådte han stillingen som forsøgsleder, ligesom han fik nogen aflastning i sit arbejde som statskonsulent. Samtidig blev der stillet en bevilling til hans rådighed til støtte for udgivelsen.

Som medarbejdere til at udarbejde værket valgte han fortrinsvis mænd, der ligesom ham selv var landbrugsteknikere af fag og ikke historikere. Det har han senere fået megen kritik for, men en af opgaverne med værket var, at det var den tekniske side samt driftsforholdene, der skulle beskrives.

På grund af andre aktiviteter gik der dog

ti år, før man i 1924 kunne udbyde værket i subskription og udsende det første hefte. Det var et enormt arbejde, han havde påtaget sig, og yderligere tyve år gik, inden værket, der kom til at bestå af fem omfangsrige bind, var afsluttet. K. Hansen døde i 1941, så han nåede desværre ikke at se det færdige resultat, men det er i høj grad hans fortjeneste og et eksempel på hans flid og viden, at værket fremstod og stadig fremstår som en væsentlig kilde til dansk landbrugs historie.

Bogformidleren

I forbindelse med den 18. danske Landmandsforsamling i Odense i 1900 var der en landbohistorisk afdeling, hvor K. Hansen blev udpeget som sekretær. Her fik han lejlighed til at arbejde med to områder, som havde hans store interesse, nemlig for det første indsamlingen af landbohistoriske effekter, der for en stor dels vedkommende senere blev indlemmet i Landbrugsmuseet. Den anden opgave var ordningen af en samling landbrugsskrifter omfattende den væsentligste del af den danske landbrugslitteratur. Her kom hans kærlighed til bøger rigtigt til udtryk, og i forbindelse med udstillingen forfattede han et »Katalog over den landbohistoriske udstilling« samt »Fortegnelse over danske Landbrugsskrifter«. Sidstnævnte er en systematisk fortegnelse over den danske landbrugslitteratur, skrifter såvel som blade, udkommet før 1900. Man bliver overrasket over hans store indsigt i og evne til at finde litteraturen, og at han allerede på det tidspunkt færdedes hjemmevant i Det Kgl. Biblioteks seddelkatalog og de store danske nationalbibliografiske hjælpemidler.

I 1912 udsendte han en lille bog på 16 sider med titlen »Landmandens Læsning«. Heri siger han, at »en af Hovedvanskelighederne for Nutids-Landmanden ligger netop i at være godt underrettet, til enhver Tid at vide, hvad han bør vide. Et Hovedmiddel hertil er *Boglige Hjælpemidler*«. Han vil ikke høre undskyldningen, at man ikke har tid til at læse, og heller ikke, at man ikke har råd, idet »adskilligt brugbart fagligt Læsestof kan endog faas ganske gratis; andet for en meget billig Penge. Meget kan laanes i stedlige Bogsamlinger eller i centrale Biblioteker. Og Adgangen til Laan vil antagelig efterhaanden blive lettere. Idealet er dog, at *hver Mand har sin egen Bogsamling*. Det vilde være en priselig Skik, at enhver Landmand gjorde sig til Regel hvert Aar at anvende en vis Procentdel af Aarets Netto-Indtægt til Forøgelse og Vedligeholdelse af sin Bogsamling«.

Han havde store ambitioner om landmandsstandens uddannelse, men mon ikke virkeligheden har set noget anderledes ud!

Også i andre sammenhænge skrev og talte K. Hansen om landmandens boglige hjælpemidler, og han var allerede i 1911 og 1913 fortalende for at gøre noget ud af bogsamlingerne på landbrugsskolerne, uden at det dog fik den store effekt. Men ved Konsulentforeningens generalforsamling i 1921 blev der nedsat et udvalg, som skulle oprette en institution, der skulle samle udkomne beretninger, og hvortil medlemmerne kunne indsende litteratur, de måtte have i overskud. Samtidig skulle de herfra kunne få leveret, hvad de måtte mangle.

K. Hansen blev som formand den ledende kraft i dette litteraturudvalg, og han gik

med liv og sjæl op i opgaven med at fordele litteratur til medlemmerne. I december 1922 blev medlemmerne indtrængende opfordret til at indsende beretninger og anden litteratur, og skrivelsen sluttede af med et tilsagn om, at der »fra en større Bogsamling indtil videre vil blive afgivet gratis lige saa mange Skrifter, som der indsendes fra medlemmerne«. Den større bogsamling, der omtales, er utvivlsomt hans egen bogsamling. De følgende år kunne litteraturudvalget sende fyldige tilbudslistes til konsulentforeningens medlemmer, der på den måde blev forsynet med faglig litteratur til en overkommelig pris. Havde det ikke været for K. Hansens ildhu og kendskab til bøger og bogvæsen samt hans gode forbindelser, så er det med hans egne ord nok tvivlsomt, om dette fordelingsarbejde overhovedet var kommet i stand.

Bogsamlere

Når man ser på alt det, som den her mand udrettede i sit lange liv, undrer man sig over, at der var overskud til alle disse gøremål. Det var der dog mindst to grunde til.

Der står en kvinde bag enhver stor mand, og det gjorde der også bag K. Hansen. Hans kone Kathrine var hans trofaste partner gennem hele livet. Hun var den, der holdt sammen på hjemmet og sørgede for, at hendes mand ikke skulle bekymre sig om det, men kunne hellige sig sine mange gøremål.

Det andet, der gav ham overskud, har utvivlsomt været hans hobby. Trods en travl hverdag SKULLE der være tid til at dyrke den hobby, som han allerede tidligt var strættet med, nemlig bøgerne. Han var hele sit live en lidenskabelig bogsamler, og han

K. Hansen i sit bibliotek med en af de bøger, der var stor som en huggeblok. (Foto: efter Lyngby-bogen 1964).

opnåede at få samlet en meget alsidig samling af bøger, tidsskrifter og småskrifter. Der blev ofret megen tid og mange penge på bøgerne, som han elskede at pusle med i ledige stunder derhjemme, og i selskab med dem kunne han slappe af og føle sig rigtig godt tilpas.

Den første bemærkning, der er fundet om hans privatbibliotek, er et indlæg i Agravardagbladet fra 9. februar 1911, hvor der blev skrevet om Landhusholdningsselskabets undersøgelse vedrørende landbrugsbiblioteker. Her nævnes det, at statskonsulent K. Hansen i Lyngby var i besiddelse af det største privatbibliotek af landbrugslitteratur uden for Landbohøjskolens bibliotek. Hans

samling bestod da af mellem 10 og 12.000 bøger.

Biblioteket rummede ved hans død 30-35.000 bind. Som landbrugskonsulent fik han tilsendt en del landbrugsfaglig litteratur, og det han ikke lod indgå i sin private samling, blev som tidligere omtalt fordelt til medlemmerne af Konsulentforeningens Litteraturudvalg. Men en stor del af samlingen blev indkøbt for egne midler. Han var en flittig kunde hos de fleste af hovedstadens antikvariater, og især det gamle ansete antikvariat Herman H. J. Lyng & Søn var en af hans faste leverandører. Mange bøger fik han direkte, men en del fik han gennem auktioner over større bogsamlinger i hovedstaden. Han fik tilsendt auktionskataloger til gennemsyn og søgte så gennem Lyng & Søn at få fat i de bøger, han havde udset sig, hvis prisen var rimelig.

Lensafløsningen i 1919 betød at mange herregårdsbiblioteker blev sat til salg, og på den måde erhvervede han sig mange ret sjældne og værdifulde bøger, og mange af dem i god stand i fine læderbind. Hvedholm Slot ved Fåborg på Fyn var et af de godser, som måtte lade biblioteket slagte, og K. Hansen købte en del af samlingen, hvilket kan ses ud fra det stempel, som bøgerne er forsynet med. Også mange af bøgerne fra Holsteinsborgs bibliotek havnede i hans bibliotek.

K. Hansen var ikke kun bogsamler for at få en god stor bogsamling, men ligesom han i alt, hvad han foretog sig, var meget omhyggelig med tingene, således også over for sine bøger. Bøger var brugsgenstande, der skulle bruges og plejes, og derfor blev der ofret både tid og penge på at få indbun-

det og repareret bøger, ligesom mange tidsskrifter blev indbundet i pæne bind. Mange småskrifter blev samlet emnemæssigt og sat i specielt lavede kassetter, der fra ryggen lignede indbundne bøger.

Han så ikke gerne, at hans bøger blev spredt for alle vinde, når han engang ikke var mere, og derfor spekulerede han en del over, hvordan de skulle blive bevaret samlet for eftertiden. En første tanke var, at de skulle overføres til Statsbiblioteket i Århus, men det blev i stedet for Ladelund Landbrugsskole, som overtog samlingen og sikrede, at den både forblev samlet, men også kom under gode forhold i det nyttilbyggede bibliotekskompleks, samtidig med, at værdien ikke blev forringet for arvingerne. Købesummen var den favorable pris af 70.000 kr. – mod de 60.000 kr., som en antikvarboghandler havde budt. Udover at skulle bygge et nyt bibliotek samt bogmagasin til bøgerne forpligtede skolen sig til at ansætte en deltidsbibliotekar til at ordne og pleje den store bogsamling.

I dag kan vi være glade for, at det blev Ladelund Landbrugsskole, men helt tilfældigt var det nok ikke. Dels var K. Hansen opvokset i Vestjylland og kunne derved se sin bogsamling komme tilbage dertil, hvor han havde tilbragt sin barndom og ungdom, og dels, men sikkert ikke mindst, så havde han jo faktisk været ansat på skolen et par år som lærer. Desforuden havde Dansk Landbrugsmuseum i 1906 åbnet en filial af museet på skolen, hvor hans gode ven, landbrugslærer Emil Konradi var en drivende kraft i oprettelsen.

I årene fra 1937 til hans død i 1941 blev den store bogsamling omhyggelig pakket

ned og fragtet fra Kongens Lyngby til Ladelund.

Der findes en korrespondance mellem K. Hansen og landbrugsskolen, dels ved forstander J. C. Overgaard, og dels ved bibliotekar V. Eriksen, som blev ansat til at tage sig af bogsamlingen og få den indlemmet i biblioteket. Her kan man nøje følge overflytningen af bøgerne, og man får et levende indtryk af, hvor meget K. Hansen lagde vægt på, at der skulle være orden i tingene. Hver bog havde sit kartotekskort eller katalogseddel, og der skulle være nøje overensstemmelse mellem kort og bog, så der hele tiden var tjek på, hvad der blev overført. Skete det, at der blev overført bøger, hvortil der manglede kort, ville han gerne have sendt en liste over de bøger, så fejlen kunne blive rettet. Men i øvrigt var han overmåde opmærksom på de uoverensstemmelser mellem katalogsedlerne og de tilsendte bøger, der kunne ske, og tilskrev det den omstændighed, at der i en stadig voksende bogsamling jo hele tiden sker tilvækst, særlig ved tidsskrifter.

For øvrigt var han selv flere gange på besøg på Ladelund for at sikre sig, at bøgerne blev installeret ordentligt.

K. Hansen døde i sit hjem den 19. april 1941 efter få dages sygdom. Han blev 82 år, og han var aktiv indtil det sidste. Det meste af bogsamlingen var da blevet afleveret til Ladelund Landbrugsskole. Den sidste sending bestående af 34 pakker, hvoraf de to indeholdt kartoteket, blev afsendt den 31. maj 1941 af datteren Margrethe Poulsen, som havde hjulpet faderen med forsendelserne.

Bogsamlingens historie slutter dog ikke

helt hermed. En stor del deraf, det vil sige de landbrugsrelaterede opslagsværker, blev opstillet i det nyindrettede bibliotek på Ladelund, og det var i en periode, hvor landbrugsskolerne i højere grad end nu var beslægtet med den folkeoplysende højskolekultur. Men efterhånden som landbruget blev mere industrialiseret, og kulturen på landbrugsskolerne ændredes, og der kom større krav om landbrugsfaglig litteratur på biblioteket, blev de gamle K. Hansen-bøger stillet ind i det tilstødende depotrum, der efterhånden kom til at ligne et pulterkammer. Det var ikke ligefrem et optimalt sted for de gamle, skrøbelige bøger, og da lederen af museet på Sønderkov Slot, Svend Aage Knudsen, i slutningen af 1980'erne blev opmærksom på bogsamlingen, henvendte han sig til skolens ledelse med en opfordring til at gøre noget, hvis bøgerne fortsat skulle bevares. Det bedste ville være, at bøgerne kunne forblive samlet, for det ville være noget nær en synd, hvis man blev nødt til at slagte samlingen og realisere nogle af dens værdier.

Svend Aage Knudsen talte i mange år samlingens sag, og på et tidspunkt blev daværende prorektor ved Syddansk Universitet i Esbjerg, Flemming Just, kontaktet med henblik på at finde en varig opbevaring. Ved hjælp af fondsmidler lykkedes det Syddansk Universitetsbibliotek i Esbjerg at frikøbe samlingen fra Syddjyllands Landbrugsskole i 1999, og herefter blev den flyttet til Esbjerg.

Så blev ringen sluttet. I den tidligere nævnte artikel i Agravardagbladet fra 1911 blev der udtrykt håb om, at K. Hansens bogsamling en gang måtte blive offentlig ejendom.

Statkonsulent K. Hansen, da han i 1935 var i audiens for at takke for udnævnelsen til Kommandør af Dannebrog af 1. grad. (Foto: Det kgl. Biblioteks kort- og billedsamling).

Det er den nu. Den er et enestående eksempel på en enkeltmandsejet bogsamling, samlet gennem et langt liv, og den er også enestående ved at indeholde materiale, som ellers kun findes på Det Kongelige Bibliotek i København. For enkelte titlers vedkommende fra især den helt gamle del af samlingen, kan Syddansk Universitetsbibliotek endda prale af, at der kun findes det ene eksemplar her i landet.

Kilder:

Hansen, K.: [Levnedsbeskrivelse]. Skrevet i anledning af udnævnelsen til dannebrogsmand i 1907. 14 bl. Kopi af original i Ordenskapitlet.

Korrespondancesamling mellem K. Hansen og Ladelund Landbrugsskole vedr. overflytningen af bøgerne til Ladelund. (Tilhører K. Hansen-samlingen på Syddansk Universitetsbibliotek i Esbjerg).

Litteratur:

Christensen, Otto: Statskonsulent K. Hansen. (i: Søndagsbladet 13. årg., nr. 26, 1904).

Hansen, H. P.: Hyrdeliv på Heden. Kbh. 1941. [s. 204-05 om K. Hansen]. 2. udg. 1962. [s. 188-189 om K. Hansen]

Hansen, H. P.: P. H. Gejel i Tarm. (i: Sprog og Kultur, 1941, s. 1-6).

Hansen, J. J.: K. Hansen † (i Elevforeningen for Landboskolen ved Lyngby. Aarbog for 1941, s. 45-65).

Hansen, K.: E. Rostrup. (i: Vort Landbrug bd. 26, 1907, s. 54-59).

Hansen, K.: Landmandens Bøger. Kjøbenhavn, 1912. 16 s.

Hansen, K.: J.C. la Cour. (Folkets Førere). København, 1916. 95 s.

Anm. i Tidsskrift for Landøkonomi 1916, s. 444-445.

[Interview med K. Hansen. F.V. 1928]. [vedr. bøgerne i hjemmet]

Det kgl. Landhusholdningsselskab. Landbrugsbiblioteker. (i: Agravardagbladet 9.2.1911).

Larsen, H.C.: † K. Hansen. (i: Tidsskrift for Landøkonomi, 1941, s. 320-332).

Milthers, A.: Statskonsulent K. Hansen. (i: Det danske Landbrugs Historie. Udg. paa Foranledning af Det Kgl. Danske Landhusholdningsselskab ... ved K. Hansen. Gad, 1925-45. Bd. 5, s. 695-704).

*K. Hansen med sine hædersbevisninger.
(Foto: efter Lyngby-bogen 1964).*

Mortensen, Finn: Statskonsulent K. Hansens historiske bogsamling. (i: Ladelund Elevforenings Årsskrift 2000, s. 27-30).

Nielsen, Gerhard: K. Hansen og Bøgerne. Landbrugets trofaste Vejleder, Bøgernes Talsmand. Konsulentforeningens Litteraturudvalg, 1942. 30 s.

Parø, Chris: Hyrdedrengen fra Tarm, der blev en af landbrugets ledende mænd. (i: Ringkjøbing Amts Dagblad 12.9.1958).

Sorø Amtstidende 26.2.1910. [omtale af et landbomøde i Stenlille].

Steensberg, Axel: Dansk landbrugsmuseum. Historien til 1941. Dansk Landbrugsmuseum, 1989.

Thorsen, Svend: Statskonsulent K. Hansen. Den landbrugs-lærde i »Vestervang« for enden af Sorgenfris slotshave. (i: Lyngbybogen VI, 1964, s. 141-52).